

 Släktföreningen
Mats Ersson Nohrmans Ättingar

Mora Bonde hustru,
en Liaring.

Mora Bonde.

Mora Figa
Sons Kulla.

God Jul
och
Gott Nytt År!

Medlemsblad julen 2007

Vi siktar framåt mot 2008 och 2009.....

Det år, som nu går mot sitt slut, har inte ju präglats av några särskilt påtagliga aktiviteter. Det finns dock anledning att påminna om att vi under året fått uppleva en betydelsefull händelse, nämligen sommarens medlemsblad.

Först och främst skall det noteras, att våra finska vänner gjort en viktig insats genom att göra bladet tvåspråkigt. Styrelsens uppfattning är, att detta borde vara det normala. Tyvärr saknar vi kompetens att klara detta i bygderna kring Siljan, eftersom vi inte har någon medlem, som behärskar det finska språket. Det får därför bli en viktig fråga för styrelsen att överväga och finna en lösning inför framtiden, något som inte borde vara svårt i den digitaliserade värld, som vi lever i.

För det andra känns det angeläget, att få framföra ett riktigt varmt tack för medlemsbladets gedigna innehåll. Bl a har presentationen av förberedelserna inför släkstmötet 2009 rönt stor uppskattning. Flera medlemmar har uttryckt sin glädje och känner sig lockade av att få uppleva intressanta dagar i västra Nyland. Styrelsen räknar med att under 2008 kunna återkomma med program för släkstmötet samt, redogörelser för olika aktiviteter i anslutning till släkstmötet, bl a ett gemensamt researrangemang och någon träff för att förbereda resan. I 2008 års medlemsblad återkommer vi med slutlig information. Inför planeringen är det bra om styrelsen får önskemål och uppslag till aktiviteter i anslutning till släkstmötet.

Till detta medlemsblad bifogas ett inbetalningskort för inbetalning av medlemsavgiften för 2008, som är oförändrat 150 svenska kronor eller 15 €.

Det känns angeläget att påminna om vikten av att ange namn och adress på inbetalningskortet. I år är det flera, som glömt detta och det skapar en del problem.

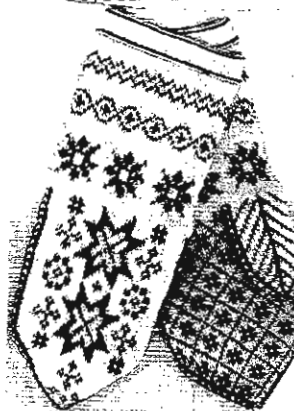
För att kunna logga in på släktheten på föreningens hemsida är det nödvändigt, att man känner till användarnamn och lösen. Alla, som angett sin e-postadress, kommer nämligen att tillställas det nya lösenordet

tillsammans med uppgift om från vilken dag det nya lösenordet gäller. Det är därför angeläget, att det även anges e-postadress på inbetalningskortet.

Alla, som betalat sin årsavgift senast den sista januari, deltar i utlottning av ett par unika tvååndsstickade moravantar med en från länsmansgården mycket intressant historia.

God Jul och Gott Nytt År!

Styrelsen

Släktförningen

**Mats Ersson Nohrmans ättlingar
Sukuseura Mats Ersson Nohrmani
jälkeläiset**

www.mesn.nu .....mora@mesn.nu

Styrelse 2008 / Johtokunta 2008:

Mats Hermansson, Mora, ordf. 0250-36373

Benedict Gestrin, Helsinki/Helsingfors,
1:a v.ordf, 09-45 46 189

Ola Hermansson, 2:a v.ordf, 0250-59 38 72

Per Aronsson, kassör, 0250-385 17

Folke Hansjons, sekr, 0250-361 37

Jutta Aminoff, Ekenäs, 019-24 13 703

Erik Klinge, Helsinki/Helsingfors,
09-49 43 41

Mikael Norlin, Mora, 0250-59 32 77

Kirsti Reitkari, Helsinki/Helsingfors,
050-35 88 516

Suppleanter / Vara jäsenet/:

Helene Creutz, 040-540 0979

Tryggve Gestrin; Esbo, Borgå,
040-839 31 52

Svea Katrin, Färnäs, Mora, 0250-36339

Margareta Nordin, Mora, 0250 1094

"Morabonde" – vem var han?

I medlemsbladet vid första släktmötet i 1999 presenterades bilden "Morabonde". Redan under släktmötet framfördes undringar om vem denna bonde kunde vara. Det förekom t o m tankar om att det skulle kunna vara självaste kronolänsmannen Mats Ersson Nohrman. Då och då har frågan också senare dykt upp, oftast dock som ett skämtsamt inlägg.

Plötsligt blev frågan mera allvarlig, då bilden vid ett tillfälle under hösten

aktualiserades och en ny intressant fråga dök upp:

Hur kommer det sig att en morabonde bär på en bergsmansyx?

Frågetecknen hopade sig och nu gällde det att finna förklaringar. En naturlig källa var Allhems förlags stora bildverk "Dalarna", utgivet år 1971, där bilden "Morabonde" återgetts.

Bildverket innehåller sammanlagt 640 högintressanta sidor med mer än 1000 reproduktioner och ett flertal unika dokument ur Dalarnas kulturhistoria. där kapitlet "Det stora Kopparberget" skulle visa sig innehålla viktiga uppgifter. Bl a visas en bild från Stora Kopparbergets museum med följande upplysning.

"Ett viktigt attribut för bergsmän i forna tider var bergsmanskäppen eller käppyxan. Den övervägande delen av de bevarade yxorna härstammar från Kopparberget. De användes endast av bergsmän vid "ädlare" bergverk. Flertalet daterar sig från 1700-talet.

Plötsligt hopade sig en lång rad sannolika skäl för att fråga sig om det möjligen kunde finnas någon annan plats i Mora än länsmansgården, som kunde ha sådana anknytningar, som kunde tyda på att husbonden hade en bergsmansyx i sin ägo, en statussymbol, som tillsammans med en penningpung kunde presentera bonden som ett lockande modellobjekt för en besökande konstnär:

- Mats Ersson Nohrmans hustru Karin härstammade från en bergsmanssläkt i Vad i Söderbärke i södra Dalarna och länsmansgården hade därigenom

dokumenterade kontakter med bergshantering. Ett sådant viktigt dokument är bl a det s k Hennikabrevet, i vilket Karins fader tillerkändes järn från Vad.

- Mats Ersson själv hade goda kontakter med Anton och Anders Trotzig, inflytelserika köpmän från Falun Nämnda Anton Trotsig var f ö son till Faluns förmögna köpman, som även var rådman och bergsman m m.. Enligt Mats Ersson Nohrmans dagboksanteckningar för den 12 och 13 september 1671 gästade de länsmansgården inför besök i Orsa. De skulle "*Sokia efter malm i Åberga, men Åbergzboerne wille intet uppenbara gotset*" (Se not 62 sid 28 i dagboken!)

- Sonen Erik blev med tiden själv bergsman i Falun och var som befälningssman och rådman en välsedd och aktad person i hela länet. (Se not 2, sid 156 i dagboken!). Han torde med sin ställning som delägare i koppargruvan, d v s gruva med "ädlare" metall, ha varit ägar av bergsmansyxor.

- Sonen Henrik och sonsonen Anders, som båda under sin tidiga ungdom ofta vistades hos släkten i begsmansbygderna runt Vad och Malingsbo, blev med tiden framstående brukspatroner i Forsby och Strömfors i Finland. (Se not 5 och 7 i dagboken!)

- Länsmansgården centralpunkt för Övre Dalarna vid flottbron över Österdalälven, tingsplats och , blivande gästgivargård var en naturlig plats för dåtidens gäster i Mora. Till den kategorin hörde ett antal omtalade besök av kända konstnärer.

Det skulle visa sig att Allhems förlags stora bildverk innehåller fyllig information om den samling konstverk som bilden "Morabonde tillhör" Man kan bl a finna följande text på sid II 157:

Den hittills okände upphovsmannen till dessa akvarellerade folkdräktsplanscher av daladräkter, kan berömma sig av att ha åstadkommit de i Dalarna kanske äldst bevarade bilderna av dalallmoge.. De dateras till 1600-talets slut. .... Akvarellerna utgör troligen förlagor till fransmannen Picarts kopparstick av daladräkter 1706. De tillhör en serie skisser över folkdräkter i Sverige, som via Tessinsamlingen hamnat i Nationalmusei handteckningsavdelning

Det finns anledning att notera, att Picart ej låtit bergsmansyxan följa med till kopparsticken från förlagorna. Det framkommer även att Picart även varit påverkad av Johannes Scheffreus, och hans betydande verk "Laponia" Värt att notera är Picarts bilder betraktades som så unika och intressanta i Frankrike att även de kom att utgöra förlagor av åtminstone två konstnärer under senare delen av 1700-talet, nämligen Jacques Grasset och Saint-Sauveur.

Vilka personer skulle då kunna tänkas ha stått modell till folkdräktsplanschererna i Mora. Det är svårt men rimligt att föreställa sig, att det vid den aktuella tidpunkten skulle ha funnits någon bland den fattiga morabefolkningen utom någon från länsmansgården, som allmänt ansågs vara så välbärgad att han kunde få sådana kontakter med någon konstnär att han fick bli modell..

Mot bakgrunden av att man dessutom kan hänföra planschen "Morabonde" till slutet av 1600-talet så utesluter det, att den skulle kunna föreställa länsmansonen Erik, född 1674. Han hade redan som tonåring etablerade sig i Stora Kopparberg. Det kan inte heller anses troligt, att han skulle ha uppträtt som bonde i Falun, även om det skulle förhålla sig så att kopparsticket skulle ha utförts där och inte i Mora.

Inte heller sonen Henrik, född 1690 kan på grund av sin ringa ålder anses ha varit aktuell som modell till planschen.

Sonen Anders, född 1676, som följde efterträdde sin far som kronolänsman 1698, skulle möjligen kunna vara aktuell men måste nog avföras från diskussionen på grund av sin ringa ålder och att den avbildade hustrun knappast kan vara hans hustru, Sara Gudmundsdotter- Benningia, född 1684 med vilken han ingick äktenskap först 1702

Av den manliga delen på länsmansgården återstår nu endast kronolänsmannen Mats Ersson Nohrman själv. Kronolänsmannen levde till slutet av 1698 och fullgjorde sina plikter fram till sex veckor före sin bortgång, då han drabbades av ryggvärk. Av ovan anförda och sannolika skäl och mot bakgrund

av de informationer som framkommit, torde man inte utan vidare kunna utesluta honom ur den krets, som skulle kunna vara modell till "Morabonde"

Om Mats verkligen varit mannen bakom "Morabonde", så skulle följande bilden av "Mora Bonde hustru -een kierung" kunna vara Mats Ersson Nohrmans hustru Karin Larsdotter",

Dottern på kopparsticket skulle mot bakgrund av samma antagande kunna vara en av länsmansparets två äldre döttrar, som stått modell till planschen "Mora Piga som kallas Kulla". Antingen skulle det kunna vara Margareta, född 1675 eller Anna, född 1685

Naturligtvis måste de här anförda antagandena betraktas med skepsis och dessutom anses som högsta osäkra. Även om sannolikheten talar för att bilderna tecknats i Mora så kan det inte uteslutas att de gjorts på annan ort. Bilder från gången tid, liksom berättelser, har ju dock tillkommit efter konstnärernas och författarnas egna tolkningar av motiv och hänsynstaganden till ändamål. Det må ock tillåtas även sentida efterkommande att få göra tolkningar av gamla verk. I alla tider har man ju försökt vinna kunskap om sitt ursprung och försökt att för sitt inre ana bilder ur det förflutna med hjälp av sin fantasi. Det är också bl a därför, som dessa rader tillkommit med en förhoppning om att någon eller några med sin egen fantasi skall kunna bilda sig någon form av en inre bild av kronolänsmannen och därmed få en anledning att stödja släktföreningen.

FH